

Glagoli po predmetu radnje

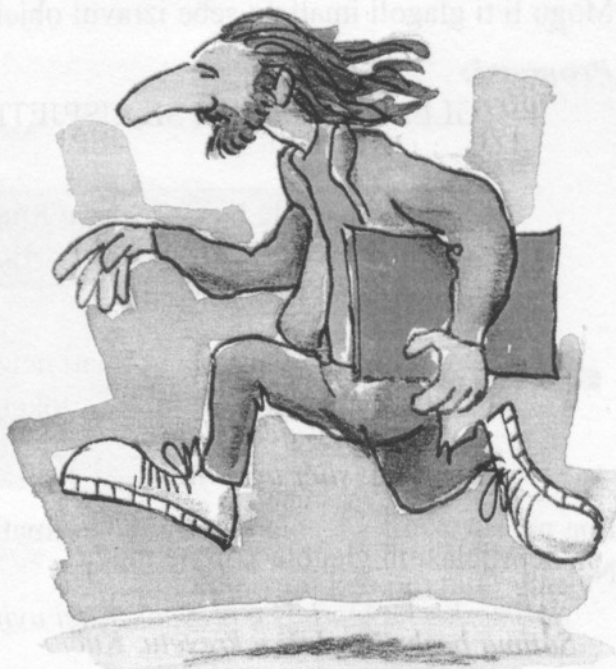
Buđenje

Prvi se probudio otac.

Nije to zapravo ni bio neki otac, jer koliko je Dado vidio u svojim školskim knjigama, to što bi trebalo da bude otac izgledalo je starije, ozbiljnije, i bilo je – što je najvažnije – kratko podšišano, a ovaj njegov imao je kosu dužu od učiteljice, stalno se bekeljio i lupao takve grozne gluposti da se mama morala derati na njega kao na balavca.

A osim toga nije se probudio sam od sebe (dakle, tata), jer to mu ne bi uspjelo barem do podneva, nego ga je zdrmala ona mala nakaza na noćnom ormariću koja se derala kao sirena šerifa u New Yorku – eeeeeeeeeiiiiiiii – a pritom je plesala i kazačok, tako bijesno i strasno da se velikom kazaljkom lupala po nosu, a malom po koljenima.

(Hrvoje Hitrec, *Smogovci*, ulomak)

Kako Dado doživljava svoga oca? S kim ga uspoređuje? Što je smiješno u tom ulomku?

Kako se naziva istaknuta dopuna u sljedećim primjerima?

... imao je **kosu** dužu od učiteljice ... IMATI – Koga? Što?
... lupao je **gluposti**... LUPATI – Koga? Što?
... Dado je vidio **to** ... VIDJETI – Koga? Što?

Kako se naziva objekt u akuzativu?

Objekt u akuzativu kao dopuna glagolu iskazuje da radnja izravno prelazi na predmet radnje, da objekt trpi radnju.

Za potpunu obavijest o tim glagolskim radnjama nije dovoljan samo vršitelj radnje već i onaj koji radnju trpi. U sve tri rečenice nalaze se obavijesti o vršitelju radnje, o radnji i o predmetu radnje.

Glagole koji mogu imati objekt u akuzativu nazivamo prijelazni glagoli.

prijelazni
glagol

 Koje su glagolske dopune u sljedećim primjerima?

... izgledao je *starije* ...

Kako je izgledao?

Mama se morala derati na njega.

Na koga se morala derati?

... *to mu ne bi uspjelo do podneva* ...

Komu / Do kada ne bi uspjelo?

Mogu li ti glagoli imati uz sebe izravni objekt?

Promotri:

IZGLEDATI, DERATI SE, USPJETI – ~~Koga? Što?~~

Glagole koji **ne mogu imati objekt u akuzativu** nazivamo **neprijelazni glagoli**.

neprijelazni
glagol

Neprijelazni glagoli mogu imati neizravni objekt. Npr.

– u genitivu: *vrijedi zlata* – lokativu: *pretjera u spavanju*

– u dativu: *slični učiteljici* – instrumentalu: *zalupi vratima*.

Ima neprijelaznih glagola koji ne mogu imati objekt kao dopunu nego samo priložne oznake. Npr.

Satima bezbrižno leži u krevetu. Kući uvijek kreće duljim putom.

Neki prijelazni glagoli mogu imati izravni i neizravni objekt. Npr.

Oslobodi nas (A) lijenosti (G). Ocu (D) donosi mir (A). Nudi susjedu (A) čajem (I).

Što je predmet radnje u sljedećim rečenicama?

Promotri:

VRŠITELJ RADNJE

RADNJA

Otac *se probudio*.

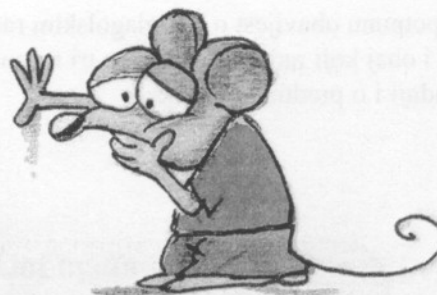
Mama *se derala*.

Nakaza *se lupala (po nosu)*.

U tim rečenicama istovjetni su vršitelj i predmet radnje – **subjekt vrši radnju na sebi**.

Predmet radnje izrečen je akuzativom povratne zamjenice.

Glagoli koji uz sebe imaju **povratnu zamjenicu** se nazivaju se **povratni glagoli**.

MIŠKO SE PREJEO.
povratni glagol

 Koje su glagolske dopune u sljedećim primjerima?

... izgledao je *starije* ...

Kako je izgledao?

Mama se morala derati na njega.

Na koga se morala derati?

... *to mu ne bi uspjelo do podneva* ...

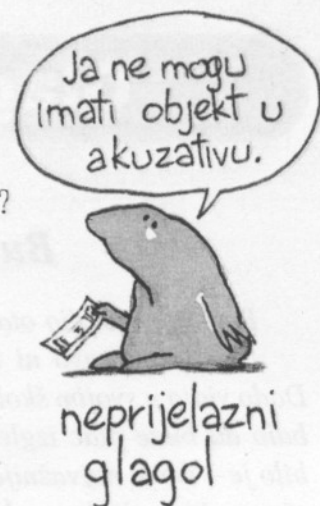
Komu / Do kada ne bi uspjelo?

Mogu li ti glagoli imati uz sebe izravni objekt?

Promotri:

IZGLEDATI, DERATI SE, USPJETI – ~~Koga? Što?~~

Glagole koji **ne mogu imati objekt u akuzativu** nazivamo **neprijelazni glagoli**.

 Neprijelazni glagoli mogu imati neizravni objekt. Npr.

– u genitivu: *vrijedi zlata* – lokativu: *pretjera u spavanju*

– u dativu: *sliči učiteljici* – instrumentalu: *zalupi vratima*.

Ima neprijelaznih glagola koji ne mogu imati objekt kao dopunu nego samo priložne oznake. Npr.

Satima bezbrižno leži u krevetu. Kući uvijek kreće duljim putom.

Neki prijelazni glagoli mogu imati izravni i neizravni objekt. Npr.

Oslobodi nas (A) lijenosti (G). Ocu (D) donosi mir (A). Nudi susjedu (A) čajem (I).

 Što je predmet radnje u sljedećim rečenicama?

Promotri:

VRŠITELJ RADNJE

RADNJA

Otac *se probudio*.

Mama *se derala*.

Nakaza *se lupala (po nosu)*.

U tim rečenicama istovjetni su vršitelj i predmet radnje – **subjekt vrši radnju na sebi**.

Predmet radnje izrečen je akuzativom povratne zamjenice.

Glagoli koji uz sebe imaju **povratnu zamjenicu** se nazivaju se **povratni glagoli**.

Povratne glagole razlikujemo ovisno o prelaznosti radnje na subjekt.

- a) **Pravi** povratni glagoli izriču radnju koja prelazi na subjekt i mogu se zamijeniti naglašenim oblikom povratne zamjenice:

Otac se probudio. Otac je probudio sebe.

Takvi su glagoli npr. *hvaliti se, umiti se, češljati se, pokrenuti se ...*

- b) **Uzajamno** povratni glagoli izriču radnju koju vrše dva subjekta uzajamno jedan na drugome ili jedan prema drugome:

Kazaljke se lupaju. Jedna kazaljka lupa drugu i obratno.

Takvi su glagoli npr. *družiti se, voljeti se, dogovarati se, grliti se, gledati se ...*

Ako uz te glagole dolazi naglašeni oblik povratne zamjenice, znači da svaki subjekt vrši radnju na sebi: *voli sebe, gleda sebe ...*

Uz uzajamno povratne glagole upotrebljava se i nenaglašeni dativ povratne zamjenice:

dodaju si, pružaju si, obećaju si ...

- c) Ostali povratni glagoli su **nepravi** povratni glagoli. Oni kazuju da se radnja odnosi na subjekt, ali se povratno *se* ne može zamijeniti naglašenim oblikom *sebe*:

Mama se derala. Mama je derala ~~sebe~~.

Takvi su glagoli npr. *igrati se, crvenjeti se, naoblačiti se, sramiti se, ljutiti se ...*

U nekim se hrvatskim govorima pojedini glagoli upotrebljavaju kao povratni glagoli. Npr.

~~*Sjeo sam si i naručio si nešto za pojesti si.*~~

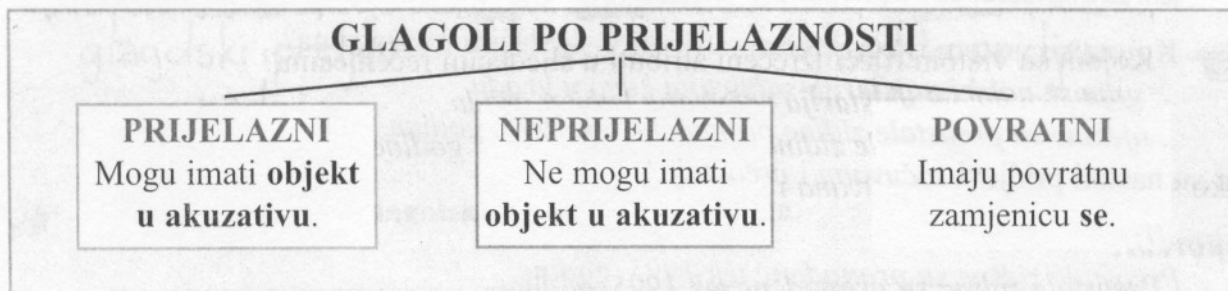
~~*Gledali smo si utakmicu i pri tome si malo navijali.*~~

U standardnome jeziku oni nisu povratni pa ih treba upotrebljavati bez povratne zamjenice:

Sjeo sam i naručio nešto za pojesti.

Gledali smo utakmicu i pri tome malo navijali.

Ponovi i utvrdi:

GLAGOLI

